

UDK: 929
Pregledni rad
Primljeno: 10.12.2021.
Prihvaćeno: 2.3.2022.

Doprinos poznavanju života i znanstvenoga djelovanja Vilima Keilbacha

Ana Biočić¹, Iva Mršić Felbar²

Vilim Keilbach je bio teolog i filozof prepoznat u svjetskim razmjerima. Na hrvatskom govornom području o njemu je vrlo oskudna literatura, stoga ćemo u radu prikazati njegovu biografiju s naglaskom na razdoblje života u Hrvatskoj, a na osnovi arhivskoga gradiva pohranjene u arhivu Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i knjižnice Fakulteta koja čuva njegovu do sad neobrađenu ostavštinu. Prikazat ćemo dio Keilbachova znanstvenoga rada s naglaskom na njegovo nastojanje da poveže tomizam sa psihologijom religije.

Ključne riječi: Vilim Keilbach, Katolički bogoslovni fakultet, komunistizam, Katolička crkva, tomizam, psihologija religije.

Uvod

Komunističke vlasti su, u skladu s vlastitom politikom ateizma, imale načelno negativan stav prema vjerskim zajednicama, a na području Hrvatske neupitno je dominantna vjerska zajednica bila katolička koja se zbog svojega internacionalizma našla na udaru komunističkih vlasti nakon Drugoga svjetskoga rata (Akmadža, 2013, 23–130). U takvim okolnostima život Katoličke crkve bio je otežan, a to je razvidno na svim područjima djelovanja pa tako i na onom znanstvenom. Jedan od primjera je i Vilim Keilbach, profesor Rimokatoličkoga bogoslovskega fakulteta i tomist poznat u svjetskim razmjerima.

-
- 1 Doc. dr. sc. Ana Biočić, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Vlaška 38, 10000 Zagreb, Hrvatska. E-adresa: anabioctic.1@gmail.com
 - 2 Doc. dr. sc. Iva Mršić Felbar, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Vlaška 38, 10000 Zagreb, Hrvatska. E-adresa: iva.mrsicfelbar@gmail.com

Keilbach je bio, uz bok njegovih prethodnika neoskolastika Josipa Stadlera, Antuna Bauera, Stjepana Zimmermanna, predstavnik tomizma³, odnosno neoskolastike u hrvatskoj filozofijskoj misli. Nastojao je skolastičku filozofiju povezati s onom modernom. Poticaj za obnovljeni povratak skolastičkoj filozofiji zasigurno je bila i enciklika pape Lava XIII. *Aeterni patris (Aeterni Patris (August 4, 1879) | LEO XIII (vatican.va))* iz 1879. godine koja promovira tomizam, osobito zbog svojega naglaska na "skladu između razumske i vjerske istine" (Kešina, 2001, 227), što će se kasnije reflektirati i u enciklici Ivana Pavla II. *Fides et ratio*⁴ (*Fides et Ratio (14 September 1998) | John Paul II (vatican.va)*) i u današnjoj izobrazbi budućih teologa. (Hünemann, 2008, 736–740).

Predstavnici neoskolastike, a među njima izuzetak nije ni Keilbach, poglavito raspravljaju s modernizmom i filozofijom Immanuela Kanta, čije su tvrdnje o „nespoznatljivosti stvari po sebi“ izložene kritici, te, njemu nasuprot, žele afirmirati tvrdnju o mogućnosti spoznaje Boga, odnosno objektivne spoznaje. Na tom tragu, i Keilbach je mišljenja da je opravdano, nasuprot Kantu, braniti tezu o mogućnosti spoznavanja Boga naravnim svjetlom razuma. Takvo promišljanje odgovara poziciji tomizma, ali Keilbach ovdje daje i svoj osobni pečat jer se, pored filozofije, naslanja na

-
- 3 Tomizam je smjer kršćanske, poglavito katoličke filozofije koji se temelji na filozofiji, odnosno misli sv. Tome Akvinskoga. Neoskolastika se u širem smislu razumijevanja tomizma zanima za tomističku "misao i njezinu interpretaciju na filozofskome i teološkome području" (Enciklopedijski teološki rječnik, 2009, 1201–1202). O tomizmu vidi više u: Stump, Eleonore (2003), *Aquinas*. London i New York: Routledge; Davies, Brian (2011), *Thomas Aquinas on Good and Evil*. New York: Oxford University Press; Feser, Edward (2011), *Aquinas. A Beginner's Guide*. Oxford: Oneworld; Kerr, Fergus (2002), *After Aquinas. Versions of Thomism*. Oxford: Blackwell; McCabe, Herbert (2007), London: Continuum; McNery, Ralph (2006), *Praeambula Fidei. Thomism and the God of the Philosophers*. Washington, D. C.: The Catholic University of America Press; Cessario, Romanus (2003), *A Short History of Thomism*. Washington, D. C.: The Catholic University of America Press.
- 4 *Fides et ratio*. U: Ivan Pavao II., *Fides et ratio – Vjera i razum: enciklika svim biskupima Katoličke Crkve o odnosu vjere i razuma*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1999.

psihologiju religije⁵ i s njom povezanim fenomenima⁶ kojima se zauzeto bavio i istraživao.

Intencija rada je donijeti životopis Keilbacha s naglaskom na razdoblje koje je proveo u Hrvatskoj te nadopuniti dosadašnje spoznaje o njemu. U literaturi se dosad spominje u Hrvatskom biografskom leksikonu (Barić, <https://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=10183>) te u nekoliko radova Josipa Oslića (Oslić, 1996a; 1996b; 2013, 114–118), pa će se ovaj dio rada temeljiti na arhivskom gradivu pohranjenoj u arhivu Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i knjižnici Fakulteta koja čuva njegovu dosad neobrađenu ostavštinu. U drugom dijelu rada prikazat ćemo Keilbachov doprinos povezivanju psihologije religije i pozicije tomizma.

1. Vilim Keilbach – životopis

Vilim Keilbach rodio se 10. rujna 1908. godine u Banatskom Despotovcu gdje je započeo školovanje. Niže razrede gimnazije završio je u Velikom Bečkereku i Zombolji (AKBF, 13. kolovoza 1946b). Dvije godine proveo je na trgovačkoj akademiji, no vraća se u Vel. Bečkerek gdje je maturirao 1926. godine, zatim ulazi u Biskupsko sjemenište u Đakovu (AKBF, 13. travnja 1943a). Poslan je kao bogoslov Apostolske Administrature Banata na studij u Rim na Gregorijanu kao pitomac papinskoga kolegija Germanicum Hungaricum (Sirovec, 2004, 41–41). U Rim ga je poslao nadbiskup Rafael Rodić (AKBF, 13. travnja 1943a). Tamo je završio doktorski studij filozofije

5 Usp. Keilbach, Vilim (1937), *Konnnersreuth u svijetlu psihologije religije*, Zagreb: Zbor duhovne mladeži zagrebačke; Isti, (1935), *Problem religije: kritičko-sistematski osvrt na noviju filozofiju i psihologiju religije*, Zagreb: Hrvatska bogoslovska akademija; Isti, (1951), *Psihologija religije*, Zagreb: vlastita naklada; Isti, (1937), *Moderna psihologija religije*, Zagreb: Život; Isti, (1973), *Religioeses Erleben: Erhellungsversuche in Religionspsychologie, Parapsychologie und Psychopharmakologie*, München-Paderborn-Wien: Verlag Ferdinand Schöningh; Isti, (1935, 19392), *Uvod u psihologiju religije*, Zagreb: Knjižnica života; Isti, (1944), *Parapsihologija i religija. Okultizam i spiritizam u svietlu novijih naučnih istraživanja*, Zagreb: Hrvatska knjižara; Isti, (1933), *Razvitak etičke svijesti kod djeteta*, Zagreb: Život; Isti, (1944), *Religiozno doživljavanje: o normalnoj i abnormalnoj religioznosti*, Zagreb, Hrvatska knjižara; Isti, (1960), *Die Empirische Religionspsychologie als Grundlage dar Religionsphilosophie*, Tokyo: Maruzen; Isti, (1965), *La Estructura psiquica de la vivencia religiosa*, Bogota: Buchholz.

6 Tako se u Keilbachovu opusu mogu pronaći i sljedeća djela: (1943), *Tajanstvene poruke "duhova". Da li se javljaju duše pokojnih?*, Zagreb: Hrvatska knjižara; (1970), *Die Frage nach der Echtheit religioesen Erlebens. Stellungnahme zu Experiment und Drogeneinwirkung*, München: Max Hueber Verlag; (1945) *Okultizam i kriminalistika*, Zagreb: Hrvatska knjižara; (1935) *O psihologiji stigmatizacije. Novi podaci o stigmatiziranoj Tereziji Neumann iz Konnersreutha*, Zagreb: Bogoslovska smotra; (1944) *Parapsihologija i religija. Okultizam i spiritizam u svietlu novijih naučnih istraživanja*, Zagreb: Hrvatska knjižara.

1931. godine i teologije 1935. godine. Tijekom studija na Gregorijani pohađao je predavanja o arhivistici u Tajnom Arhivu Svete Stolice u Vatikanu (1930/31), predavanja o povijesti islama na Papinskom zavodu za istočne nauke (1933/34), predavanja na filozofskom fakultetu Kraljevskoga sveučilišta u Rimu (1934/35) i praktične vježbe na Zavodu za eksperimentalnu psihologiju u Rimu (1934/35) (AKBF, 13. kolovoza 1946b).

Nakon završenoga studija u Rimu služio je vojnu službu u Kosovskoj Mitrovici i Bitolju do 18. ožujka 1936. godine (AKBF, 13. travnja 1943a). Godine 1936. imenovan je tajnikom pripravnikom Apostolske Administrature Banata (AKKBF, 28. ožujka 1936a) i „određen je u posebnoj misiji za službu” u Konviktu bl. Krizina u Zagrebu (AKKBF, 28. listopada 1936). Nadbiskup i apostolski administrator Banata R. Rodić, koji ga je imenovao prefektom Konvikta, piše mu da nastoji održati koju konferenciju ili duhovni nagovor, te da mu uz novu službu ostaje i ona prethodna služba tajnika (AKKBF, 28. ožujka 1936b). Vršio je službu upravitelja Konvikta od 1939. godine (AKKBF, 11. srpnja 1939), a razriješen je službe rektora 1940. godine (AKKBF, 31. prosinca 1940).

U listopadu 1936. godine imenovan je prosinodalnim ispitivačem (AKBF, 13. travnja 1943b). Prema zahtjevu da mu se svećenička služba prizna u godine državne službe razvidno je da je bio svećenik kateheta u nacionalnoj crkvi sv. Jeronima u Petrogradu od 29. listopada 1933. do 1. rujna 1935. godine (AKKBF, 4. listopada 1939). Od godine 1937. bio je „konsultor Apostolske Administrature Banata”, a imenovao ga je nadbiskup Beogradski i apostolski administrator Banata Josip Ujčić (AKKBF, 29. lipnja 1947). Ovu je službu vršio dok sam nije molio razrješenje jer je bio imenovan sveučilišnim docentom (AKKBF, 21. ožujka 1938).

Osim crkvenih službi bio je vrlo aktivan i na području obrazovanja i znanosti kao član ispitne komisije za polaganje profesorskoga ispita srednjoškolskih profesora, aktivan sudionik predavanja Pučkoga sveučilišta i priredbi Hrvatske bogoslovske akademije koje je bio član od 1937. godine (AKKBF, 12. travnja 1937) te pet godina tajnik (od 1937) i dvije godine knjižničar (od 1940). Poznato je također njegovo članstvo u stručnom uredništvu bogoslovlja Hrvatske enciklopedije (AKBF, 13. travnja 1943a) i u Hrvatskom društvu sveučilišnih profesora od 1940. godine (AKKBF, 12. ožujka 1943). Tijekom praznika od 1934. godine do 1942. godine usavršavao se znanstveno u Rimu, Parizu, Berlinu, Beču, Münchenu i Zürichu (AKBF, 13. kolovoza 1946b) te sudjelovanjem na kongresima u Budimpešti 1938. godine (AKKBF, 20. svibnja 1938) i Parizu (AKKBF, 12. listopada 1937).

U zimskom semestru 1936. godine, odlukom Ministarstva prosvjete, Keilbach počinje kao honorarni nastavnik predavati filozofiju na

Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (AKKBF, 12. kolovoza 1936). Profesor Stjepan Zimmermann podržao je njegovu privatnu docenturu i držao ga je svojim nasljednikom. Obrazložio je podršku time da je Keilbach kvalitetan i potreban s obzirom na predavanja na Fakultetu (AKKBF, 21. travnja 1936). Privatnim docentom na Katedri „Filozofija, pedagogika i metodika religijske nastave” imenovan je 6. travnja 1937. godine. U veljači 1938. imenovan je sveučilišnim docentom (AKBF, 13. travnja 1943a). Odlukom Ministarstva prosvete Kraljevine Jugoslavije 24. lipnja 1938. godine postavljen je, također na Bogoslovnom fakultetu, honorarnim nastavnikom za latinski jezik (AKKBF, 24. listopada 1938). Unaprijeđen je 24. siječnja 1940. u VI „položajnu grupu” (AKKBF, 13. travnja 1940). Godine 1942. na redovitoj sjednici Fakultetskoga vijeća izabran je „cenzorom računovodstva kod novogradnje Fakulteta” (AKKBF, 18. prosinca 1942). Izvanrednim profesorom je izabran redovitim putem 1943. godine. No, to imenovanje od 25. svibnja 1943., dakle nastalo u vrijeme NDH (AKKBF, 25. svibnja 1943), nakon njezine propasti proglašeno je nevažećim (AKBF, 13. kolovoza 1946b). Napredovao je ponovno 1946. godine na mjesto redovitoga sveučilišnoga profesora na Katedri „Filozofija, pedagogika i metodika religijske nastave” (AKBF, 13. kolovoza 1946a).

Na Fakultetu je bio dekan od 1951. godine do 1954. godine (Sveučilišne vlasti, 2; Fakultetske vlasti 1, 2; Fakultetske vlasti 2, 2; Fakultetske vlasti 3, 2). Vršio je službu dekana tijekom odvajanja Fakulteta sa Sveučilišta u Zagrebu (Biočić, 2021, 20–28). Naime, 29. siječnja 1952. godine Fakultet je odlukom državnih vlasti, dakle političkom odlukom, isključen sa Sveučilišta. Ova je odluka *de facto* bila na snazi do demokratskih promjena 1990-tih, no *de iure* Senat Sveučilišta nije potvrdio ovu odluku, stoga imajući u vidu autonomiju sveučilišta, Fakultet nije pravno prestao biti dijelom Sveučilišta (Biočić, 2020, 31–33). Keilbach je kao dekan imao zadaću ustrojiti Fakultet da nakon isključenja sa Sveučilišta nastavi sa svojim radom kao crkvena visokoškolska ustanova kanonski utemeljena po propisima Svete Stolice (Biočić, 2021, 20–28). Keilbach se, kako bi to postigao, obratio velikom kancelaru Franji Sallis Seewisu (AKKBF, 9. travnja 1952) i uz podršku Biskupske konferencije Fakultet nastavlja s radom kao interdijacezanska ustanova (AKKBF, 20. travnja 1952).

Iako sveučilišni profesor i dekan, Keilbach je odlučio napustiti Hrvatsku i Fakultet. U veljači 1955. godine imenovan je redovitim profesorom značnosti religija na sveučilištu u Beču, a samo godinu kasnije napušta Beč i odlazi u München kao profesor sustavne skolastičke filozofije na tamošnjem Sveučilištu. Od 1966. godine ondje predaje kršćansku filozofiju i teološku propedeutiku. Izabran je dekanom Teološkoga fakulteta u akademskoj

godini 1960/61. Godine 1966. postaje redovitim profesorom za kršćansku filozofiju i teološku propedeutiku. Emeritusom je izabran 1976. godine, a umirovljen je 1978. godine. Imenovan je od pape Pavla VI. 1965. godine njegovim kućnim prelatom, a 1968. konzultorom Sekretarijata za one koji ne vjeruju (Barić, <https://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=10183>). Do smrti 25. listopada 1982. boravio je u Münchenu i Salzburgu gdje je i preminuo (Macut, 2016, 179–180).

Za života je dobio dva počasna doktorata, jedan na Sveučilištu u Zagrebu iz područja teologije i promoviran je 12. ožujka 1970. godine na Katoličkom bogoslovnom fakultetu. Drugi je počasni doktorat iz teologije na protestantskom Sveučilištu u Uppsali 1975. godine. Bio je prvi katolički teolog i filozof s počasnim doktoratom s protestantskoga sveučilišta (Honorary Doctors of the Faculty of Theology. <https://www.uu.se/en/about-uu/traditions/prizes/honorary-doctorates/theology/>).

2. Keilbachov doprinos povezivanju tomizma i psihologije religije

Keilbach je, pored nastavne djelatnosti na Katoličkom bogoslovnom fakultetu, „suradio u časopisima i listovima Duhovni život (1929, 1932–33), Nova revija (1930–32, 1939), Život (1930–33, 1937–38), Bogoslovska smotra (1934–44, 1967), Hrvatska straža (1934, 1936, 1938, 1940), Hrvatska prosvjeta (1936), Katolički list (1937), Hrvatska smotra (1939), Nastavni vjesnik (1942–43), Hrvatski narod (1944), Redarstvo (1944–45), Spremnost (1945). Autor je skripata Logica formalis (1946), Metaphysica generalis seu ontologia (1946), Povijest skolastičke teologije u kratkim crtama (1946) i Duhovno bogoslovlje (1949)“ (Barić, <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=10183>). Uz zapažen rad u časopisima, hrvatsku filozofsku i teološku misao obogatio je i svojim djelima, među kojima su najistaknutija sljedeća: *Problem religije* (1935), *Uvod u psihologiju religije* (1939), *Misli o Bogu i religiji* (1942), *Religiozno doživaljavanje* (1944), *Problem Boga u filozofiji* (1944), *Kratak uvod u filozofiju* (1945), a u njegovu su opusu i djela objavljena na njemačkom jeziku, među kojima izdajamo *Die Problematik der Religionen. Eine religionsphilosophische Studie mit besonderer Berücksichtigung der neuen Religionspsychologie* (1936), dok je kasnije radove sabrao u zbornicima *Religiöses Erleben* (1973) i *Religion und Religionen* (1976).

Keilbach je bio jedan od začetnika europske psihologije religije, a o njegovoj međunarodnoj relevantnosti u prilog govori i podatak da je obnašao dužnost prvoga predsjednika Međunarodnoga društva za psihologiju religije (od 1969) (Duda, 1974, 443).

Iako po filozofijskoj poziciji tomist, odnosno neoskolastik, Keilbach u svojim radovima više naginje istraživanju psihologije, konkretno psihologije religije. Keilbach koristi tomizam kao početnu točku za istraživanje psihologije religije, te i sâm hvali skolastiku kao ispravno polazište za istraživanje religijskoga fenomena: „Ali ovo jedno je sigurno: aristotelovsko-skolastička metafizika je dobar i solidan temelj za rješavanje religijskih problema.“ (Keilbach, 1935, 320). No, između područja filozofije i religije, prednost daje potonjem: „Ipak filozofija i religija nisu sasvim heterogena područja. Među njima ima puno dodirnih tačaka. One se međusobom upotpunjuju, ali tako da religija i po svom predmetu i po svojoj svrsi i po djelatnosti ima primat.“ (AKKBF, s. a. s. l., a, 59). Prva je poveznica između tomizma i psihologije religije njihova načelna međusobna upućenost.

Središnji pojam oko kojega Keilbach izgrađuje svoju psihologiju religije svakako predstavlja religiozno iskustvo kojemu pristupa trostruko: kao znanju, kao volji i emocijama (Oslić, 2013a, 116). Značajno je spomenuti da, u kontekstu skolastike, Keilbach ističe da pojam religioznoga iskustva nije nešto što se tiče samo suvremene psihologije, već su se i skolastički filozofi i teolozi pozivali na „doživljavanje ili iskustvo kao izvor spoznaje, naročito kad se radi o vanrednim religioznim pojavama“ (Keilbach, 1938a, 25). Štoviše, Keilbach naglašava da „srednjovjekovno kršćanstvo doduše ne zna za psihologiju religije (kao znanost!), ali vrlo dobro zna za takvo promatranje religije, koje u mnogom pogledima odgovara metodičkim zahtjevima današnje psihologije“ (Keilbach, 1938a, 25). Iz toga je razvidno da i skolastika koristi pojam religioznoga iskustva, te ga, štoviše, mnogi skolastici donose. Keilbach izdvaja opise religioznoga iskustva kod sv. Bernarda, sv. Terezije od Isusa, sv. Ivana od Križa, sv. Franje Saleškoga, sv. Bonaventure, sv. Tome Akvinskoga i sv. Alberta Velikoga, te ističe da bi bilo zahvalno sustavno ih prikazati u tom ključu (Keilbach, 1938a, 21–25).

Nadalje, pojam Boga iz filozofije za Keilbacha ne ostaje, dakle, uokviren samo u skolastičko dokazivanje Božje opstojnosti, već ga nastoji ugraditi u praktični život čovjeka, kao odgovor na njegovu religioznu potrebu: „Skolastički filozof vrlo dobro zna, koliko objava upotpunjava filozofski pojam Boga, koliko svijest o Ocu upotpunjuje svijest o Bogu. Ali on zato ipak ostaje svijestan da je i njegov Bog Bog providnosti, dakle, Bog koji znači nešto za praktični život i koji prema tome odgovara takozvanom religioznom zahtjevu čovjeka.“ (Keilbach, 1940, 112) Nadalje, Keilbach upućuje kritiku onima koji se kod psihologije religije zaustavljaju samo na religioznim doživljajima i njihovoj psihološkoj raščlambi, ne postavljajući pritom pitanje o metafizičkoj fundiranosti istih (Keilbach, 1938a, 15). S druge strane, ukazuje da je, bez obzira na činjenicu što se mnogi u

srednjovjekovnoj skolastičkoj filozofiji i teologiji pozivaju na svoja religiozna iskustva kao izvor spoznaje, važno da se „iz psihologije religije isključe filozofska i bogoslovsko-dogmatska pitanja“ (Keilbach, 1938a, 17) jer se ne tiču izravno psihologije religije. No, bez obzira na to, Keilbach ističe da i objektivne tradicije mogu biti dijelom subjektivnoga propitkivanja religioznoga iskustva, te naslanjajući se na Penidoa, donosi da je „psihologija religije nužno ovisna o filozofskim i bogoslovskim orijentacijama, a da ipak ne gubi svoju metodološku autonomiju“ (Keilbach, 1938a, 17). Keilbach ide čak i korak dalje: on za razvoj psihologije religije na protestantskom području korijene pronalazi upravo u kantovskom kritičkom agnosticizmu kao oprjeci postavkama tomizma, jer su ti mislioci, po njegovu mišljenju, u psihologiji religije nalazili svoje „zadnje utočište“, „budući da su i u bogoslovskom i u filozofskom pogledu skrenuli s pravoga puta“ (Keilbach, 1938b).

Psihologija religije je za Keilbacha predstavljala svojevrsan most od skolastičke filozofije o Bogu prema konkretnim problemima i potrebama ljudi, te je njegov rad bio važan za osuvremenjivanje pastoralnoga rada (Duda, 2000, 531). I sâm je bio mišljenja da vjerske istine treba izložiti, na tragu pastoralne konstitucije *Gaudium et spes* II. vatikanskoga sabora, tako da budu pristupačne današnjemu čovjeku (AKKBF, s. a. s. 1, b, 2). Premda, smatrajući da čovjek umom može doći do spoznaje Boga naravnim svjetlom razuma, njegova odluka o prihvaćanju Boga kao svoje svrhe u konačnici ovisi o slobodnoj volji, pri čemu on pretpostavlja uzajamnost spoznaje i moralne obveze (Oslić, 1996b, 327–328). Upravo spoznaja Boga i konkretizacija te spoznaje u moralnoj obvezi još je jedna veza između područja tomizma i psihologije religije.

Keilbach je, dakle, u svojem radu nastojao povezivati skolastičku filozofsku misao i poziciju tomizma sa psihologijom religije, kao njezinom svojevrsnom konkretizacijom.

Zaključak

Keilbach je bio znanstvenik poznat u svjetskim razmjerima, a to potvrđuju, uz niz tiskanih djela i bogatu bibliografiju, također i dva počasna doktorata. Ipak, u komunističkoj Jugoslaviji mu je onemogućen rad. Uzmemo li u obzir činjenicu da nije mogao nastaviti svoju znanstvenu i sveučilišnu karijeru u Jugoslaviji, usuđujemo se zaključiti da je teolozima rad u komunističkom okruženju bio uvelike otežan što je nagnalo Keilbacha da napusti Zagreb i ostvari značajnu karijeru izvan domovine.

Kao profesor na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, a potom i u Beču i Münchenu, Keilbach je djelovao kao predstavnik hrvatske neoskolastičke

misli. U skladu s time, bio je mišljenja da razum i vjera nisu oprječne, a to se reflektiralo i u njegovu bavljenju filozofijom religije i psihologijom religije. Pritom mu je filozofija služila kao interpretativni alat kojim je istraživao fenomen religije, osobito sa psihološkoga gledišta gdje je u središtu bio pojam religioznoga iskustva. Prikazali smo da je Keilbach, štoviše, nastojao povezati područje tomizma s onim psihologije religije: tomizam kao početnu točku i ispravno polazište za istraživanje i razumijevanje religijskoga fenomena; religiozno iskustvo kao središnji pojam psihologije religije koje se javlja i u skolastici; te da pojam Boga ne ostaje unutar skolastičkoga dokazivanja njegove opstojnosti, već u psihologiji religije nalazi svoju konkretizaciju, u korelaciji spoznaje i moralne obveze.

Na kraju se možemo poslužiti riječima profesora Stjepana Bakšića o Keilbachu: „Po svom držanju dr. Keilbach je vrlo ispravan i kao čovjek i kao svećenik. Svoju čast svugdje čuva. Njegova je literarna djelatnost vrijedan spomenik naše znanstvene literature, a svojim popularnim spisima zadužio je dr. Keilbach i našu narodnu knjigu i prosvjećenost” (AKBF, 13. kolovoza 1946b).

Literatura

- Aeterni Patris (August 4, 1879) | LEO XIII (vatican.va)* (zadnje posjećeno 28. prosinca 2020.).
- Akmađža, Miroslav (2013). *Katolička crkva u komunističkoj Hrvatskoj 1945.-1980.* Zagreb, Slavonski Brod: Despot infinitus.
- Barić, Joško; Keilbach, Vilim (Wilhelm). Hrvatski biografski leksikon, <https://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=10183> (zadnje posjećeno 28. listopada 2020.).
- Biočić, Ana (2020). Povijest Katoličkoga bogoslovnog fakulteta sastavnice Sveučilišta u Zagrebu. U: Mario Cifrak, Vanda Kraft Soić, Daniel Patafta, Davor Šimunec (ur.), *350 godina Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (1669.-2019.)*, *350 Years of the Catholic Faculty of Theology University of Zagreb (1669-2019)* (str. 134–141). Zagreb: Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Biočić, Ana (2021). Prilog povijesti Katoličkoga bogoslovnog fakulteta. Uloga Vilima Keilbacha u očuvanju Fakulteta 1952. godine, *Bogoslovska smotra* 91 (1), str. 15-30.
- Duda, Bonaventura (1974). Wilhelm Keilbach, Religiöses Erleben, Verlag Ferdinand Schöningh, München-Paderborn-Wien, 1973. Recenzija, *Bogoslovska smotra* 44 (2-3), str. 444–446.

- Duda, Bonaventura (1983). Monsignoru dr. Wilhelmu Keilbachu in memoriam. *Bogoslovska smotra*, 53 (1), str. 144–147.
- Duda, Bonaventura (2000). *U svjetlu Božje riječi*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Enciklopedijski teološki rječnik* (2009). Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Fides et Ratio* (14 September 1998) | *John Paul II (vatican.va)* (zadnje posjećeno 28. prosinca 2020.); *Fides et ratio*. U: Ivan Pavao II., *Fides et ratio – Vjera i razum: enciklika svim biskupima Katoličke Crkve o odnosu vjere i razuma*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1999.
- Honorary Doctors of the Faculty of Theology. <https://www.uu.se/en/about-uu/traditions/prizes/honorary-doctorates/theology/> (zadnje posjećeno 28. listopada 2020.).
- Hörgl, Charlotte; Krenn, Kurt; Rauh, Fritz (ur.) (1969). *Wesen und Weisen der Religion*, München: Verlag. (Hörgl i dr., 1969).
- Hünemann, Peter (2008). *Fides et ratio – nekoć i sad (?!)*. *Bogoslovska smotra* 78 (4), str. 721–740.
- Keilbach, Vilim (1935). Metafizika religije. *Bogoslovska smotra* 23 (3), str. 305–324.
- Keilbach, Vilim (1938a). Što je moderna psihologije religije?. *Obnovljeni život* 19 (1), str. 14–26.
- Keilbach, Vilim (1938b). Metodičko-empirička psihologija religije u Njemačkoj. *Obnovljeni život* 19 (9-10), str. 587–602.
- Keilbach, Vilim (1940). Svijest o Bogu i spoznaja Boga. *Bogoslovska smotra* 28 (2), str. 97–112.
- Kešina, Ivan (2001). Značaj enciklike Aeterni patris za obnovu tomističke filozofije u 19. i 20. stoljeću. *Obnovljeni život* 56 (2), str. 219–228.
- Macut, Ivan (2016). Filozofske teme i filozofi u tjedniku *Spremnost* (1942.-1945.). *Služba Božja*, 56 (2,3,4), str. 159–188.
- Oslić, Josip (1996a). Psihologija religije u djelu Vilima Keilbacha. *Bogoslovska smotra*, 66 (1), str. 13–36. (Oslić, 1996a).
- Oslić, Josip (1996). Etički elementi u filozofiji religije kod Vilima Keilbacha. *Obnovljeni život*, 51 (4), str. 327–345. (Oslić, 1996b).
- Oslić, Josip (2013). Pozicioniranje »filozofije religije« u hrvatskoj neoskolastici 20. stoljeća. *Filozofska istraživanja*, 33 (1), str. 105–122. (Oslić, 2013a).
- Oslić, Josip (2013). *Vjera i um. Neoskolastički i suvremeni pristupi*. Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo. (Oslić, 2013b).
- Sirovec, Stjepan (2004). *Hrvati i Germanicum*, Zagreb: Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove.

Arhivsko gradivo

- Arhiv Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (dalje: AKBF), Izvještaj i prijedlog prof. dr. Andrije Živkovića za izbor sveuč. docenta dr. Vilima Keilbacha za izvanrednog profesora na katedri Sistematska skolastička filozofija Vijeću Rimokatoličkog bogoslovnog fakulteta od 13. travnja 1943. (AKBF, 13. travnja 1943a).
- AKBF, Izvještaj i prijedlog prof. dr. Dj. Gračanina za izbor sveuč. docenta dr. Vilima Keilbacha za izvanrednog profesora na katedri Sistem. skolast. filozofija Vijeću Rimokatoličkog bogoslovnog fakulteta od 13. travnja 1943. (AKBF, 13. travnja 1943b).
- AKBF, Izvadak iz sjedničkog zapisnika XI. redovite sjednice Fakultetskog vijeća Rimokatoličkog bogoslovnog fakulteta održana 13. kolovoza 1946. (AKBF, 13. kolovoza 1946a).
- AKBF, Izvještaj i prijedlog Vijeću Rimokatoličkog bogoslovnog fakulteta od dr. Stjepana Bakšića da se dra. Vilima Keilbacha izabere redovitim sveučilišnim profesorom na katedri "Filozofija, pedagogika i metodika religijske nastave" na Rimokatoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu od 13. kolovoza 1946. (AKBF, 13. kolovoza 1946b).
- Arhiv Knjižnice Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (dalje: AKKBF), Ostavština Vilim Keilbach, uvjerenje o imenovanju, Beograd, 28. ožujka 1936., interni broj spisa 31772/36. (AKKBF, 28. ožujka 1936a).
- AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, dokument o imenovanju od nadbiskupa Ivana Rafaela Rodića 28. ožujka 1936., interni broj spisa 640/1936. (AKKBF, 28. ožujka 1936b).
- AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Referat Stjepana Zimmermanna Dekanatu Rimokatoličkog bogoslovnog fakulteta o molbi V. Keilbacha za privatnu docenturu, Zagreb, 21. travnja 1936. (AKKBF, 21. travnja 1936.)
- AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Rješenje Ministarstva prosvjete Kraljevine Jugoslavije Opšte odjeljenje u Beogradu 12. kolovoza 1936., interni broj spisa br. 27162 (AKKBF, 12. kolovoza 1936.).
- AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, dokument o imenovanju od nadbiskupa Ivana Rafaela Rodića 28. listopada 1936., interni broj spisa 2508/1936. (AKKBF, 28. listopada 1936.).
- AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, potvrda Hrvatske bogoslovske akademije u Zagrebu da je V. Keilbach izabran članom radnikom u Zagrebu 12. travnja 1937. (AKKBF, 12. travnja 1937.).

- AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Izvješće V. Keilbacha Dekanatu Bogoslovnog fakulteta u Zagrebu 12. listopada 1937. (AKKBF, 12. listopada 1937.).
- AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, molba V. Keilbacha nadbiskupu Beogradskom i apostolskom administratoru Banata Josipu Ujčiću o razrješenju s dužnosti konzultora Apostolske Administrature banata, Zagreb, 21. ožujka 1938. (AKKBF, 21. ožujka 1938.).
- AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Rješenje molbe V. Keilbacha od rektora Univerziteta Kraljevine Jugoslavije u Zagrebu u Zagrebu 20. svibnja 1938., interni broj spisa 5632-1938 (AKKBF, 20. svibnja 1938.).
- AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Odluka Ministra prosvete Kraljevine Jugoslavije Opšte odjeljenje u Beogradu 24. listopada 1938., interni broj spisa I. br. 23136 (AKKBF, 24. listopada 1938.).
- AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, dopis o imenovanju V. Keilbacha od Apostolskog administratora, Zagreb, 11. srpnja 1939. (AKKBF, 11. srpnja 1939.).
- AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Rješenje Ministra prosvete B. Maksimovića u Beogradu 4. listopada 1939. (AKKBF, 4. listopada 1939.).
- AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, dopis Računskog suda Banovine Hrvatske Rektoratu Sveučilišta u Zagrebu od 13. travnja 1940. (AKKBF, 13. travnja 1940.).
- AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Dopis Nadbiskupskog Ordinarijata u Beogradu, Apostolski administrator Banata V. Keilbachu, Beograd, 31. prosinca 1940. (AKKBF, 31. prosinca 1940.).
- AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Dopis Vilimu Keilbachu iz Zagreba od 18. prosinca 1942. (AKKBF, 18. prosinca 1942.).
- AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, NDH – Ministarstvo nastave u Zagrebu, Izjava V. Keilbacha o biografskim podacima, Zagreb, 12. ožujka 1943. (AKKBF, 12. ožujka 1943.).
- AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, odluka NDH Ministarstva narodne prosvjete u zagrebu, Odjel za visoku nastavu, odredbom Poglavnika Keilbach je imenovan izvanrednim sveučilišnim profesorom, Zagreb, 25. svibnja 1943., interni broj spisa 41250/1943. (AKKBF, 25. svibnja 1943.).
- AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, imenovanje konzultorom Apostolske Administrature Banata od nadbiskupa i Apostolskog Administratora J. Ujčića, Beograd, 29. lipnja 1947. (AKKBF, 29. lipnja 1947.).
- AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, predstavka u stvari uređenja budućeg statusa bogoslovskog fakulteta dekana V. Keilbacha velikom kancelaru Franji Dallis Seewisu iz Zagreba od 9. travnja 1952. (AKKBF,

9. travnja 1952.).

AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, predstavka o organiziranju bogoslovskih fakulteta u Zagrebu i Ljubljani – izvještaj preuzv. g. dra. J. Srebrnića iz Zagreba od 20. travnja 1952. (AKKBF, 20. travnja 1952.).

AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Kultura i religija, tekst autora, s. a. s. 1. (AKKBF, s. a. s. 1., a).

AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Psihologija religije, psihologija dubina i pastoralna psihologija, tekst autora, s. a. s. 1. (AKKBF, s. a. s. 1., b).

A Contribution to Biography and Scientific Work of Vilim Keilbach

Summary

Vilim Keilbach was a theologian and a philosopher well known world-wide. Croatian speaking area lacks literature about him. Hence, this paper will show in detail his biography based on the archives stored in the archive of the Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb, and the library of the Faculty that has been keeping his unprocessed legacy till now. The paper will show a part of Keilbach's scientific work, emphasizing his endeavour to connect Thomism with Psychology of Religion.

Keywords: Vilim Keilbach, Catholic Faculty of Theology, Communism, Catholic Church, Thomism, Psychology of Religion.